

SMD
SLOVENSKO
MUZEJSKO
DRUŠTVO

VALVASORJEVE
NAGRADE,
PRIZNANJA
IN
DIPLOME
ZA LETO

2011

**VALVASORJEVE NAGRADE, PRIZNANJA
IN DIPLOME ZA LETO 2011**

**PREDGOVOR OB PODELITVI
VALVASORJEVIH NAGRAD IN PRIZNANJ V
NARODNI GALERIJ V LJUBLJANI**

Začetek organiziranega muzealstva na Slovenskem sega v čas nastanka Kranjskega deželnega muzeja leta 1821. Da bi mu bilo omogočeno delovanje, je bilo leta 1839 ustanovljeno društvo, Društvo Kranjskega deželnega muzeja, v nadaljnjem razvoju do današnjega časa imenovano še Muzejsko društvo za Kranjsko, Muzejsko društvo za Slovenijo, po kratki prekinitvi po drugi svetovni vojni Društvo muzealcev in konzervatorjev Slovenije, potem Društvo muzealcev Slovenije in od 1997 Slovensko muzejsko društvo. Na vsej spoštovanja vredni poti te najstarejše strokovne organizacije na Slovenskem se ves čas vztrajno in kvalitetno razvija in krepi slovenska muzeološka stroka.

Slovensko muzejsko društvo kot društvo v javnem interesu tudi s podporo ministrstva, zadolženega za kulturo, aktivno deluje na različnih področjih, ki združujejo člane pri povezovanju, medsebojni pomoči, sodelovanju in izobraževanju ter prepoznavnosti doma in v tujini. Pomembno je njegovo sodelovanje s Skupnostjo muzejev Slovenije in Slovenskim odborom pri Društvu ICOM – Mednarodnem muzejskem svetu, pri izboljševanju statusnega položaja muzejev in uveljavljanju zunaj državnih meja, pa tudi sodelovanje z društvi strok, ki so kot primarne zastopane v muzejih.

Najveličastnejši dogodek Slovenskega muzejskega društva je vsakoletna podelitev Valvasorjevih nagrad priznanj in diplom muzejem, muzealcem in drugim za izjemne dosežke in prispevke v muzejih in muzejski stroki. Svečanost ima že več kot štiridesetletno tradicijo, v okviru društva pa poteka letos petnajstič. Zbiranje nominacij, izbor nagrajencev in utemeljitve je po na novo oblikovanih kriterijih opravila komisija, ki jo sestavljajo ugledni muzealci, predseduje pa ji doc. ddr. Verena Vidrih Perko. Za odlično opravljeno nalogo se vsem zahvaljujem.

Vsem nagrajencem pa tudi nominirancem iskreno čestitam in se z njimi veselim. Z izstopajočimi dosežki, ki se jim letos priklanjamo, so obogatili tudi nas.

*Verena Štekar-Vidic
Predsednica Slovenskega muzejskega društva*

**SPOŠTOVANE NAGRAJENKE IN NAGRAJENCI,
GOSPE IN GOSPODJE!**

V čast mi je, da lahko spregovorim na današnji slovesnosti, na kateri bo Slovensko muzejsko društvo podelilo svoja najvišja priznanja za posebne dosežke v muzejstvu. Govorim predvsem vam, spoštovane in spoštovani, ki ste svoje življenje posvetili varovanju spomina na pretekla življenja, katerih sledi se so skozi stoletja in tisočletja kopicile na tem koščku sveta med Alpami, Jadranskim morjem in Panonsko nižino.

Pred obiskovalcem muzeja se, če je vsaj malce obdarjen z domišljijo, iz nemih drobcev rišejo sence starodavnih prednikov, obrisi minulih življenj, slutnje neznanih izkušenj, videnja svetov, ki so se na valovih časa dvignili visoko, potem pa iz svojega zenita zgrmeli v globine neobstajanja.

Zato kot varuhi spomina na preteklost v resnici varujete tudi sporočila prihodnosti. Sporočila o minljivosti posameznika in družbe. O izginjanju, premenah, porajanju kultur in civilizacij. O skrivnostnem utripanju nenehno se spreminjajoče človečnosti.

Na tem stičišču med preteklostjo in prihodnostjo nas muzeji spodbujajo k premisleku o času, v katerem živimo, ponujajo priložnost, da ga dojamemo globlje, da tokove dobrega iz preteklosti usmerimo v prihodnost, da tokove slabega ustavimo. Tega vzvišenega poslanstva pa ni mogoče izvzeti iz vsakokratnega družbenega trenutka. Za našega še vedno velja, kar je v pesmi z naslovom Papige zapisal Edvard Kocbek:

Termiti so napadli pokrajino,
izvotlili mostove in spomenike,
mize in postelje so razpadle v prah.
Bacili so se zalezli v laboratorije,
naselili so se na čistih instrumentih
in mimogrede ukanili učene može.
Vse se je zgodilo pošastno tiho.

Pri nas so se zaredile papige,
zelene in rumene so zavreščale
po vrtovih, hišah in kuhinjah,
požrešne, nesnažne in prostaške
so vdrle v kopalnice in spalnice
in se nazadnje naselile v ljudeh.
Vse se je zgodilo pošastno glasno.

Danes nema muzejska pričevanja žal ne morejo preglasiti vreščanja. Tudi premišljeni in tehtni argumenti ne. Naše vladarje v kulturi verjetno še najbolj vznemirjajo arhivi in uporabnost njihovih dosjejev. Prizanesel vam bom s podrobnostmi, s katerimi nas vsak dan zasipljejo mediji. Prihranil vam bom številke, ob katerih se mnogi sprašujemo, kako bomo z manj delali več in bolje? Se v imenu varčevanja, pravzaprav plačevanja tujih dolgov, že začenja padanje v duhovno revščino, razčlovečenje, usihanje naše in vznik neke tuje kulture? V teh razglabljanjih se znova in znova vračam k pismu, ki ga je leta 1565 Primož Trubar pisal Adamu Bohoriču in v katerem med drugim pravi:

“Veleomikani mož! Ne dvomimo, da dobro poznaš in neredko obžaluješ nesrečno kulturno zaostalost naše ožje domovine, saj je prava sramota, kako se vseposod širi zaničevanje do lepih umetnosti in zanemarjanje duhovne izobrazbe. Toda ko bi le vsi, ki to bedno rovtarstvo v resnici občutijo, hoteli združiti z nami svoje želje in gorečnost, svoje misli in delo ter z nami vred napeti vse sile, da mu napravijo konec.”

Anton Sovrè je bil pri prevodu iz latinščine prizanesljiv, v izvirniku namreč Trubar ne piše o rovtarstvu, ampak o “calamitatem ac

barbariem”, piše torej o barbarstvu. Za Grke so bili barbari vsi negrško govoreči tujci, ki so jim pripisali še druge slabe lastnosti, kot so neomikanost, nepoštenost, krutost in tako naprej. Na barbarstvo pa lahko poleg tujstva drugemu gledamo še iz enega zornega kota, namreč kot na tujstvo samemu sebi. In prav to notranje tujstvo, tujstvo lastnemu jazu, je tisto, kar nas najbolj ogroža. Kot termiti iz Kocbekovih pesmi od znotraj razjeda nas same in ustvarja praznino, v kateri je prostor za vse tuje vreščече glasove, le za naš lastni glas ne.

Živimo v prelomnem času, ko po eri udobja grozijo ne le velikanske socialne spremembe in prerazporejanje družbene moči, ampak predvsem prečlovečenje nas samih. Grozi nam sistematična amputacija tistih delov kolektivnega jaza, ki se napaja iz humanističnih vrednot, grozi nam njihova zamenjava s predimenzioniranimi vsadki tekmovalnosti, sebičnosti, slabega okusa, porabništva, družbene apatije in tako naprej.

Vsi, ki delujemo pod okriljem muz - njihova mati Mnemozina bi se po slovensko imenovala Spomin – smo iskalki, ustvarjalci in varuhi tega, česar se je vredno spominjati, kar vodi človeka k njemu samemu, kar ga vodi k bližnjemu, kar širi meje njegovega obstajanja, kar ga dela bolj in ne manj človeškega.

In, če smo res to, za kar se imamo, se nas tudi danes tiče Trubarjev poziv, da združimo svoje želje, misli in delo, da skupaj napnemo sile in se pogumno, odločno in vztrajno zoperstavimo novodobnemu barbarstvu. Vam, spoštovane nagrajenke in nagrajenci, ki ste s svojim delom dokazali, da ste se temu klicu že odzvali, se zahvaljujem za sijajne rezultate vaših prizadevanj in vam iskreno čestitam!

Miran Zupanič,
predsednik Nacionalnega sveta za kulturo

UVODNI NAGOVOR PRED PODELITVIJO VALVASORJEVIH NAGRAD ALI MED MARGARET THATCHER IN MILKO PLANINC

Govoriti o muzejih danes ni mogoče, ne da bi v isti sapi omenjal znamenj našega časa, to je splošne gospodarske krize. V zraku visijo težke besede: rezanje finančnih sredstev, klestenje projektov, tudi takšne, ki bi jih najraje niti ne izgovorili, npr. odpuščanja. Ampak v resnici moramo priznati, da je to novo samo za nas. Za ljudi iz gospodarstva je to kruta realnost zadnjih nekaj let. Za muzealce v zahodni družbi pa so globoki rezi nekaj že zelo starega in vsakdanjega. Angleži običajno ne pozabijo pospremiti spominov na reforme Margaret Thatcher s komentarjem, da imajo od tistega časa dalje boljše muzeje.

Te moje besede še ne pomenijo, da vas skušam navduševati nad krizo in da nameravam opravičevati kar povprek vse reforme. Ker pa smo vendarle muzealci delavci ustanove, od katere se pričakuje družbena angažiranost, je naša naloga v obdobju krize najmanj ta, da poiščemo dobre strani teh neugodnih časov in jih reflektiramo v družbi. Seveda pa je res, da to koristi najprej nam samim, kajti pasivno čakanje na rez in odpuščanja vodi v letargični zdrs in pristanek v slepem črevu. Ne več v slepem črevu Balkana – kot se je pred davnim časom izrazila Milka Planinc, opravičujoč tedanje gospodarske reforme, temveč v slepem črevu pogoltna kapitalistične družbe, od koder nas lahko vsak hip izrežejo. Zavedati se je namreč treba, da kapitalu ustreza brezidentiteta družba, ki ji ni mar za lastno dediščino in ki zlahka pristaja na brisanje kolektivnega spomina. Družba, ki se ne upira stihijem gradnjam in uničevanju kulturnega in naravnega okolja, je danes idealna. In v tem smislu je splošna letargija muzejev celo zaželena, seveda pa zgolj in samo do tistega časa, ko bo malo črevce ogrozilo delovanje celotnega metabolizma. Tedaj nas bodo seveda brez milosti izrezali. Smo mar že blizu tega trenutka? Gre za gospodarsko krizo ali krizo občelovekih vrednot?

Kakorkoli. Če kdaj, potem je zdaj pravi čas za razmislek o vlogi muzejev v slovenski družbi. Čas krize naj ne bo izgovor za umik, postane naj priložnost za poglobljene analize, za prepoznavanje notranjih rezerv in točk moči, ki se skrivajo v še tako majhnem kolektivu. Temu pa morajo slediti tudi natančne analize potreb naše javnosti, ki bodo jasno izluščile cilje muzejskega delovanja. Ker pa smo muzealci, in to vsi do zadnjega nenehno zatrujemo, več kot le aranžerji vitrin in smo užaljeni, če nas kdo postavlja ob bok boljšetrškim zbiralcem, smo v prvi vrsti dolžni poskrbeti za profesionalizacijo naših služb. Ne bomo se mogli več izogniti standardizaciji in kazalcem kvalitete in niti vseživljenjskemu izobraževanju – pri čemer pa bi vsekakor morali opustiti butalsko pravilo, če sam ne znam, bom pa druge učil!

Opustiti bomo morali tudi iluzijo, da smo raziskovalne ustanove in sprejeti naloge, ki nas kot javni medij opredeljujejo in hkrati muzejem dajejo edinstveno in nenadomestljivo družbeno

vlogo. Vloga sodobnega muzeja ni tekmovanje z akademskimi in niti izobraževalnimi ustanovami. Je komuniciranje vsebin kulturne dediščine v jeziku, razumljivem širši javnosti. Muzej je identitetna točka, je stičišče lokalne javnosti, je kritično ogledalo aktualnih družbenih razmer. In ker je njegova govorica simbolna nota materialne kulture, so njegova brezbesedna sporočila močna, globoka in lahko tudi rušilna. Sodobni muzej je inkubator boljše družbe. Je kritičen do onipotentne znanosti in je pot k demokratičnosti. Opozarja na družbene krivice, goji strpnost, integrira na rob odrinjene.

Zagotavljam vam, da če s takim delovanjem ne bomo pridobili zaupanja pri oblastnikih, ga bomo zagotovo pri javnosti. In v sodobni družbi, kjer vsepovsod veljajo pravila grobega kapitala, je postala prav javnost tista, ki ima odločilno besedo pri ukinjanju ali ohranjanju posameznih muzejev.

Verjamem, da bo moja vizija post-kriznega muzeja marsikoga razočarala. Posebej če ste pričakovali odgovor na umetno koncipirana in povsem nerealna akademska vprašanja, kako omogočiti, da bodo postali muzeji elitne znanstvene ustanove. Treba bo sprejeti dejstvo, da so takšni bili muzeji v 19. in prvi polovici 20. stoletja in da takšnih muzejev danes nihče več ne potrebuje. Sodobni muzeji imajo drugačne naloge. V dediščini iščejo modrosti in jih obiskovalcem posredujejo z zgodbami in skozi doživetja. S tem ljudi opogumljajo k snovanju boljšega in pravičnejšega sveta.

Zakaj so se muzeji tako korenito spremenili? Ja. To je tisto, kar sem vam hotela danes povedati. Ker je kriza sedemdesetih let muzeje v svetu prisilila, da so poiskali notranje moči in prepoznali svojo vlogo v sodobni družbi. In ko se je to zgodilo, tako pač kažejo izkušnje v svetu, potem vam tudi minister s še tako dolgimi škarjami ne more do živenga. Slovenski gospodarstveniki, ki so krizo zadnjih let preživeli in izšli še močnejši, trdijo, da kdor dela s srcem, nima konkurence!

Ker pa vem, da mnogi ob mojih besedah običajno zamahnete z roko, češ pogrošne fantazije, bom danes segla tudi po argumentih. Da imam prav, dokazuje naša letošnja bera Valvasorjevih nagrajencev – hkrati pa moram ob tem tudi povedati, da so vse prispele vloge bile odraz odličnega muzejskega dela in da življenjska nagrada odraža neizmeren žar profesionalne zavzetosti, ki ga niso zasenčila ne leta suhih, ne spitanih krav in goljufiva kača slave ni speljala klica potreb sodobne družbe.

Komisija je izbrala med nominiranimi tiste, katerih delo odraža globoko bistvo muzejskega poslanstva in za katero verjamemo, da nam tudi kažejo pot nadaljnega razvoja.

Komisija v sestavi: Metka Simončič, Inga Miklavčič, Nadja Terčon, Tanja Roženbergar, Darko Knez, Zdenko Picelj in Verena Perko, je izbrala med nominirani presežno. Pri tem smo upoštevali kriterije kvalitetnega muzejskega dela, kot so usklajeno skupinsko in interdisciplinarno delo, združevanje raznovrstnih ustanov, odzivanje na potrebe sodobne družbe in predvsem tesno sodelovanje z javnostjo in vključevanje ranljivih skupin. Verjamem, da smo svoje delo dobro opravili.

Verena Perko
predsednica Komisije za podeljevanje nagrad, priznanj in diplom

Foto Franci Vrant

LILIJANA NEDIČ
VALVASORJEVA NAGRADA
ZA ŽIVLJENJSKO DELO

Liljana Nedič, diplomirana umetnostna zgodovinarica in sociologinja, je v šestintridesetletni karieri kustosinje radikalno preoblikovala in pogosto z golimi rokami iz nič gradila in izgrajevala odnos do nacionalne filmske dediščine. Svojo poklicno pot je pričela kot kustosinja pripravnica v Filmskem muzeju, ki je bil kot stalna kulturna akcija priključen Društvu slovenskih filmskih delavcev. Delo kustosinje za film je nadaljevala tudi po združitvi Filmskega muzeja z Gledališkim muzejem. Odigrala je eno vidnejših vlog pri ustanovitvi Slovenske kinoteke leta 1996, za kar si zasluge delita s pokojnim Silvanom Furlanom. Po ustanovitvi Kinoteke, ko so bile filmske zbirke prenesene v novo institucijo, je postala vodja muzejskega oddelka.

NAGRADA

S svojim neutrudnim in vsestranskim delom pri opravljanju poklica kustosa je dosegla zavidljivo raven produktivnosti, prodornosti in natančnosti. Je avtorica več stotin uredniških in avtorskih prispevkov v najrazličnejših publikacijah, katalogih, zbornikih, revijah. Sodelovala je pri več kot tridesetih občasni in stalnih razstavah doma in v tujini, pri katerih naj izpostavimo zlasti razstavo o pionirju slovenskega filma Karolu Grossmannu, razstave ob stoletnici slovenskega filma ter razstavo slovenskega filmskega plakata, ki je gostovala tudi v tujini. V okviru Slovenske kinoteke je pripravila stalno razstavo o filmski divi Iti Rini v Škrateljnovi hiši v Divači. Posebno vidno mesto pri ohranjanju filmske dediščine je Nedičeva dosegla s pripravo strokovne podlage za restavriranje nemih filmov. S tem so bili rešeni pred propadom filmi Žongler (1909), Ko sem bil mrtev ter fragmentarno ohranjen film Prvi znaki starosti. Filmi so bili premierno prikazani na italijanskih Dnevih nemega filma v Pordenonu in spadajo med najpomembnejše filme v arhivu Slovenske kinoteke. Zadnji veliki dosežek Liljane Nedič je strokovna zasnova, vodenje in avtorstvo enega najbolj ambicioznih projektov, ki je bil realiziran v preteklem letu – to je Muzej slovenskih filmskih igralcev v Divači.

Laureatka Liljana Nedič je iz sence velikih slovenskih muzejev, v kateri je deloval leta 1976 ustanovljeni Filmski muzej, uspela postaviti na noge in ovrednotiti dediščino, ki je capljala na obrobju in za katero se je zdelo, da nima večje perspektive. Slovenska filmska zgodovina ima po njeni zaslugi danes enakopravno mesto ob boku z drugimi dediščinskimi panogami. Dokazala je, koliko je moč storiti, če se v neločljivo celoto zlijeta poklic in strast.

Foto Janka Babnik

VALVASORJEVO NAGRADO PREJME KOLEKTIV SLOVENSKE KINOTEKE ZA POSTAVITEV STALNE RAZSTAVE MUZEJA SLOVENSkih FILMSKIH IGRALCEV V DIVAČI.

Razstava je nastala kot del kompleksnega, večletnega interdisciplinarnega projekta prenove Škrateljrove domačije, pomembnega etnološkega spomenika v Divači. Slovenska kinoteka je prispevala vsebinsko zasnovo Muzeja, občina Divača pa je z daljnovidnim in ambicioznim načrtom prenove in revitalizacije pridobila sredstva Norveškega finančnega mehanizma.

Projekt je rezultat večletnega sodelovanja strokovnjakov z različnih področij ter s slovenskimi filmskimi igralkami, igralci in filmskimi delavci. Vodila ga je avtorica razstave, kustosinja Lilijana Nedič ob neumornem prizadevanju pokojnega Silvana Furlana. Stalna razstava je sad predanega profesionalnega muzejskega dela,

NAGRADA poglobljenega proučevanja virov in analiz javnih ter zasebnih zbirk, pogovorov z igralci, igralkami in drugimi filmskimi delavci ter pridobivanja muzealij. Razstava je posebnost pri nas in v svetu in je posebej dragocena, ker je hkrati tudi pomnik slovenski govornici besedi. Razstava je muzeološko presežno zasnovana. Z interdisciplinarnimi, dramaturško utemeljenimi prijemi spaja muzeološke in igralske elemente, se poigrava s temo in svetlobo, z govorno besedo in sliko. Obiskovalca povleče v vrtnice filmskih doživetij s fotografijo, zvokom, muzealijami in živimi slikami. Očara s kompleksnim muzejskim dogajanjem, ki temelji na prvinskih doživetjih govorne besede in filmske igre, mojstrsko uporabljene v vlogi muzealij. Avtorji so s teamskim in interdisciplinarnim delom pričarali doživetje nastajanja filma, ponudili vpogled v zakulisje, odstrili skrivnosti filmske igre in snemanja.

Muzej približa pomembne dosežke slovenskega filma mlajšim generacijam in ga spreminja v pomembno slovensko kulturno dediščino, spomenik slovenski govornici besedi. Filmi bi se sicer zaradi njihovega izjemno redkega predvajanja pogrezni v temo pozabe. Muzej z veliko mero spretnosti vključuje tudi sodobno tehnologijo. Pomemben pa je tudi program, ki ga Slovenska kinoteka v sodelovanju z Razvojnim centrom Divača, zavodom za razvoj podeželja, pripravlja in izvaja v Muzeju. V Muzeju dela lokalno prebivalstvo, v njem najdejo prostor društva in posamezniki iz Divače ter širše okolice, pa tudi znani domači in tuji gostje. Posebna pozornost se posveča tudi otrokom, mladostnikom in občanom v v tretjem življenjskem obdobju.

Z vodstvi po razstavi, predavanji, delavnicami, filmskimi projekcijami v letnem kinu in v večnamenski dvorani muzej živi in pomembno bogati kulturni utrip ne zgolj Divače, pač pa širše regije, ki sega tudi v zamejstvo.

Foto: Branko Babič

**MAJDI PUNGERČAR JE BILA
 PODELJENA VALVASORJEVA
 NAGRADA ZA ENKRATEN, IZJEMEN
 DOSEŽEK V MUZEJSTVU ZA
 AVTORSTVO RAZSTAVE NOVO
 MESTO 1848–1918.**

Majda Pungerčar je zasnovala občasno razstavo o preteklosti Novega mesta v narodnoprebudnem obdobju zgodovine Slovencev od marčne revolucije do konca 1. svetovne vojne. Z raznovrstnim muzejskim gradivom je na izvirni in zanimiv način ponazorila na življenjski utrip Novomeščanov v tedanjem času in obiskovalcem omogočila dober pogled v preteklost kraja ob Krki.

Razstavo je zasnovala široko, strokovno dobro podprto, s kritično distanco do preteklosti in inovativnim pristopom do drugačnega sveta slepih in slabovidnih. Vsebina razstave je prilagojena identitetnim potrebam lokalne skupnosti in je plod avtoričinega večletnega strokovnega dela in študija. Posebno pozornost je posvetila skrbi za muzejsko gradivo, optimalne razstavne pogoje, postavitvi razstave in pisanju besedil. Upoštevala je vse strokovne smernice za izbor in dobro ter pravilno pripravo in predstavitev originalnih reprezentativnih predmetov. Zaradi jasne prezentacije je do izraza prišla

NAGRADA sporočilnost muzejskih predmetov, katerih večina je prvič na ogled javnosti. Velik presežek razstavnega projekta je njegova prilagojenost potrebam slepih in slabovidnih, saj je razstava označena in oblikovana posebej v ta namen. V zatemnjenem prostoru z razstavnimi predmeti se videčim obiskovalcem z izkušnjo gibanja v temni sobi odpira doživljajski in čutni svet slepih in slabovidnih. Z izkušnjo slepih lažje razumejo njihovo doživljanje in dojemanje sveta, hkrati pa odpira empatijo do drugačnosti. Prek številnih javnih vodstev po razstavi, pedagoškega in andragoškega programa ter drugih spremljevalnih prireditev, je za ekskluzivnost, zaradi katere je bila razstava deležna večje pozornosti medijske, strokovne in širše javnosti, poskrbelo zlasti delo s skupinami s posebnimi potrebami. Izpostaviti velja izpeljavo specialne delavnice za spremljanje in vodenje slepih in slabovidnih. Sicer klasično, a vrhunsko muzejsko prezentacijo razstave, spremljajo vsebinsko bogat katalog, zloženska, plakat ter drugo promocijsko pedagoško in andragoško, klasično in računalniško gradivo. Projekt je bil zasnovan interdisciplinarno, povezal je številne slovenske kulturnovarstvene institucije in zavode ter Zvezo društev slepih in slabovidnih Slovenije. Razstava, ki predstavlja ogrodje nove stalne muzejske zbirke, je na ogled v Dolenjskem muzeju in je vključena v projekt Evropska prestolnica kulture.

Razstavni projekt, ki ga je ambiciozno vodil direktor Dolenjskega muzeja Zdenko Picelj, je bil celosten, dodelan in dobro izpeljan, razstava sama pa zaradi profesionalnega pristopa pomeni kvalitativen presežek tako v slovenskem zgodovinopisnem kot v muzeološkem smislu, prinaša nove pridobitve ter spoznanja in je inovativna v muzejski komunikaciji z obiskovalci s posebnimi potrebami. Zato si zasluži svoje častno mesto v muzejski stroki.

Foto: Ciril Milnar Čič

**VALVASORJEVA NAGRADA JE BILA
 PODELJENA VODJI RAZSTAVNEGA PROJEKTA
 DR. STAŠI TOME IN KUSTOSOM IVU
 BOŽIČU, MOJCI JERNEJC KODRIČ IN PROF.
 DR. BORISU KRYŠTUFKU ZA RAZSTAVO
 SKRIVNOSTNA SMRT MLADE LEONORE**

Ob 190-letnici ustanovitve Kranjskega deželnega muzeja, iz katerega izhaja tudi Prirodoslovni muzej Slovenije v Ljubljani, je od jeseni 2011 na ogled razstava *Skrivnostna smrt mlade Leonore*. Osrednji eksponat je okostje mlade samice brazdastega kita, katere truplo je bilo leta 2003 najdeno ob slovenski obali. Gre za največjo novodobno žival, ki je bila kadarkoli najdena na območju današnje Slovenije in največji muzejski eksponat v zbirki Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Okostje so muzealci duhovito poimenovali mlada Leonora. Razstava poučno prikazuje, kako so strokovnjaki iz več kot desetletne gmote razpadajočega trupla pridobili

NAGRADA čudovito belo okostje, ki se boči pod stropom dvorane. Ambientalna postavitve razstave, filmski posnetki in zvočni učinki, interaktivne predstavitve, bogato slikovno gradivo in zanimiva besedila, obiskovalca popeljejo v morske globine, kjer izve, kdo je bila mlada Leonora, od kod je prišla, kdo so bili njeni sorodniki in kakšne so bile njene življenjske navade. Čeprav vzrok smrti mlade Leonore ostaja skrivnost, razstava opozarja na dejavnike, ki ogrožajo kite in so večinoma posledica človekovega delovanja. Besedila na razstavi so kratka, jedrnata in strukturirana. Različne interaktivne predstavitve ponujajo možnosti za raziskovanje, preizkušanje in kritično razmišljanje ter učenje z izkušnjo. Razstava obiskovalca nagovarja na spoznavnem/učnem ter čustveno-zaznavnem področju, različni interaktivni elementi pa mu ponujajo možnost uporabe vseh čutov in možnost aktivnega raziskovanja. Razstavo vsebinsko nadgrajuje katalog, ob razstavi pa so izšle tudi zloženka, razglednica in kazalka ter plakat. Otrokom in mladini je namenjena zgodba v obliki stripa z naslovom *Skrivnostna smrt mlade Leonore* in s podnaslovom *Ljubezenska zgodba s primesmi kriminalke*, ki temelji na resničnih dogodkih. Razstava je podprta s pestrim pedagoško andragoškim programom za obiskovalce, javnimi vodstvi in predavanji.

Vrhunska predstavitve kitovega okostja in muzeološko dovršena interpretacija razstave *Skrivnostna smrt mlade Leonore* je zgodba o uspehu, ki zasluži priznanje stroke, zato se je komisija odločila za podelitev Valvasorjeve nagrade tako vodji razstavnega projekta kot kustosom razstave.

**ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE ZA
LETO 2011 DOBI GA. MARIJA ZUPANC
ZA AKTIVNO 10-LETNO SODELOVANJE
Z MESTNIM MUZEJEM LJUBLJANA V
ŠTUDIJSKI SKUPINI MESTNI MUZEJ
LJUBLJANA IN LJUBLJANČANI.**

Ga. Marija Zupanc, upokojena učiteljica, z muzejem predano sodeluje že 10 let. V študijski skupini, ki vsa leta zbira življenjske zgodbe in pripravlja občasne razstave, je njena gonilna sila in dolga leta tudi njena animatorka, v letošnjem letu pa je postala še somentorica nove študijske skupine in prostovoljka pri pedagoških programih Prirodoslovnega muzeja Slovenije. V Mestnem muzeju je sodelovala pri vseh projektih skupine in pri pripravi nekaterih pedagoških programov, muzeju predala zbirko osebnih predmetov in fotografij, ki so povezani z zapisanimi zgodbami, svoje gradivo pa je prispevala tudi za razstave Silvestrovanje Ljubljancanov v 20. stoletju, leta 2001, Turizem in Ljubljancani, leta 2005, Nakit in spomin, leta 2008, Ženski svetovi, leta 2011. V veliko pomoč je bila tudi pri izdelavi različnih muzejskih evalvacij.

Ga. Marija Zupanc s svojim sodelovanjem z muzejem udejanja načela sodobne muzejske prakse, ki poudarja inkluzivnost muzeja in njegovo vključevanje v okolje in sodelovanje s prebivalci v vseh fazah muzejskega dela, pomen življenjskih zgodb kot ene izmed oblik nematerialne kulturne dediščine in prepoznavanje muzeja kot instrumenta povezovanja in srečevanja. Prav njena velika socialna mreža je močno okrepila število rednih obiskovalcev Mestnega muzeja Ljubljana.

Slovensko muzejsko društvo podeli
ga. Mariji Zupanc častno Valvasorjevo
priznanje za leto 2011.

NOMINIRANCI
ALEKSANDER BASSIN, NOMINIRANEC
ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA
ŽIVLJENSKO DELO

Nominacija Aleksandra Bassina za Valvasorjevo nagrado za življenjsko delo je sad velikega ugleda, ki ga je Aleksander Bassin pridobil s svojim dolgoletnim strokovnim in vodstvenim delom. Slovensko galerijsko in likovno dejavnost je zaznamoval z odlično strokovnostjo in širokim razumevanjem. Njegovo delovanje sega na področje prava, varovanja kulturne dediščine in posebej še likovne umetnosti. Je priznan in ugleden kurator mnogih gostujočih razstav, ki so ponesle ime jugoslovanske in slovenske umetnosti po svetu. Oblikoval je številne razstave slovenskih in tujih umetnikov pri nas, bil je tudi sodelavec in organizator likovnih bienalov. Z vrhunskimi prispevki je sodeloval na številnih konferencah doma in v svetu. Je avtor številnih esejev, katalogov in monografij o slovenski in svetovni likovni ustvarjalnosti.

Kot dolgoletni direktor Mestne galerije v Ljubljani je zaznamoval ne le smer razvoja galerije, temveč je sooblikoval odnos Ljubljancanov do sodobne likovne umetnosti in umetnosti nasploh. Aleksander Bassin je brez dvoma eden od vrhov slovenske likovne umetnosti, ki je s svojim delom postavil mejnike razvoja sodobne likovne umetnosti in je močno vplival tudi na razvoj sodobne slovenske umetnostne zgodovine. V umetnostnozgodovinski stroki je še danes aktiven ter priznan in cenjen kolega.

**ANDREJ MEDVED, NOMINIRANEC
ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA
ŽIVLJENJSKO DELO**

Nominacija Andreja Medveda, umetnostnega zgodovinarja, pesnika in filozofa in velikega mojstra pisane besede, za Valvasorjevo nagrado za življenjsko delo je prišla iz Obalnih galerij Piran, kjer je kot kustos oral ledino. Njegovo strokovno delo je izjemen prispevek na področju galerijsko-muzejske dejavnosti v zadnjih treh desetletjih. Z novimi pristopi, zasidranimi v filozofski misli in širokem strokovnem znanju, je utemeljil novo podobo v slovenskem slikarstvu in kiparstvu in jo razširil tudi v jugoslovanski prostor. Organiziral je številne monografske razstave in jih utemeljil s filozofskimi in umetnostnimi razstavami in eseji. Je avtor pomembnih projektov nacionalnega in mednarodnega pomena, ki jih strokovno utemeljuje in jim oblikuje nov prostor med obalno, a tudi vseslovensko in čezmejno publiko. Andrej Medved je izredno ploden ustvarjalec, avtor številnih strokovnih, filozofskih del. Bil je selektor pri številnih galerijskih razstavah in je ustanovitelj Stalne zbirke sodobne likovne umetnosti po letu 1975 na Obali. Andrej Medved je začrtal smeri razvoja Obalnih galerij in odločilno prispeval k novemu, filozofskemu pogledu na likovno umetnost.

**KANDIDATI, NOMINIRANI ZA
VALVASORJEVA PRIZNANJA**

1. Predlog za Valvasorjevo nagrado za Janjo Rebolj, kustosinjo Mestnega muzeja Ljubljana, danes Muzeja in galerij mesta Ljubljane,

temelji na njenem dolgoletnem delu na področju razvoja programov za odrasle in na vsestranskih prizadevanjih za izobraževanje v slovenskih muzejih. Njeno strokovno podkovano delo obsega vodstva po muzeju in izobraževanje za vodenje, delo s študijskimi skupinami, delo s skupino Muzej od blizu v projektu Center vseživljenjskega učenja INTI, priprave razstav in vključevanje etničnih in verskih skupin ter prizadevanje za dostopnost in participativnost muzeja. Janja Rebolj je odločilno oblikovala odnos slovenskih muzealcev do pedagoških in andragoških dejavnosti v muzejih. Z velikim uspehom oblikuje spremljajoče dogodke in programe različnih razstav. Je neutrudna pri širjenju različnih interdisciplinarnih znanj v slovenskih muzejih in sorodnih ustanovah in si nenehno prizadeva za delitev znanj s kolegi muzealci. V svoje delo je pritegnila številne skupine, razširila muzejsko védenje med študente in zainteresirano lokalno javnost. Med njene najpomembnejše dosežke sodi odpiranje muzeja mnogim, pogosto marginaliziranim skupinam, s čimer jim pomaga pri integraciji v sodobno slovensko družbo.

2. Pomurski muzej Murska Sobota je predlagal Valvasorjevo nagrado za arheologa, kustosa Branka Kermana, muzejskega svetovalca, za organizacijo in izvedbo arheološke razstave Tü mo v Pomurskem muzeju.

Zgodba razstave izhaja iz obsežnih arheoloških raziskav in temeljitega poznavanja arheološkega gradiva, ki je prineslo nov pogled na še vedno premalo poznano najzgodnejšo dobo naše preteklosti. Razstava prikazuje rezultate najnovejših spoznaj o slovanskih prišlekih, naseljenih v Prekmurju v 2. polovici 6. stoletja.

Razstavo je avtor zasnoval v usklajenem sodelovanju z oblikovalcem Domnom Frasom na treh sklopih. Razstava je interpretativna, zanimiva za obiskovalce in vključuje dragoceno arheološko gradivo, ki je bilo za razstavo konservirano in raziskano. Razstava je bila dopolnjena s številnimi muzejskimi dogodki in prireditvami, učnimi urami, delavnicami in predavanji ter projekcijo video filma Prišli so z vzhoda. Izšel je katalog razstave z zloženko, plakatom in številnimi prodajnimi spominki.

3. Predlog za Valvasorjevo nagrado za spletni muzej spominov in razstavo Muzej spominov v Muzeju narodne osvoboditve Maribor je utemeljen na muzejski inovativnosti in izjemni stopnji inkluzivnosti.

Razstava temelji na interaktivnem projektu z imenom virtualni Muzej spominov. Vanj so vključeni meščani Maribora, ki so prispevali svoje spomine in muzejsko gradivo ter s tem omogočili, da so postala osebna pričevanja skupna last in s tem del mariborske in širše kulturne dediščine. Kustosi so pomagali oblikovati in zbirati vsebine, oblikovati spletni portal, ki omogoča javnosti pisanje spominov in vzpostavlja neposredni stik starejše in mlajše generacije. Proces nastajanja virtualnega muzeja je povzročil, da je muzej od posameznikov pridobil veliko predmetov, dokumentov in fotografij. Razstava Muzej spominov seznanja publiko z novimi pristopi ter z novimi znanji in tehnologijami. Z darovanimi predmeti omogoča potovanje skozi osebne in kolektivne spomine in obravnava vse pomembne življenjske teme.

4. Predloga za podelitev Valvasorjeve nagrade za dr. Toneta Kregarja in Darjo Jan, avtorja muzeološkega koncepta občasne razstave Naša država je moja domovina: Celje 2009-2011 v muzeju Novejše zgodovine Celje, temelji na presežkih.

Razstava je bila postavljena ob 20- obletnici slovenske državne samostojnosti in osamosvojitvene vojne. Koncept

je temeljil na prikazu osamosvojitvenih dogajanj ter na upoštevanju in razumevanju celotnega slovenskega pa tudi širšega političnega in družbenega konteksta. Vsebinska je bila usmerjena v preteklost, sedanost in prihodnost. Na tem je temeljila tudi razstavna struktura. Avtorji so vključili v nastajanje razstave Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo ter Veteransko društvo Sever za celjsko območje. Razstava je obiskovalce vabila h kritični refleksiji o aktualnih družbenih razmerah v Sloveniji. V ta namen so bili vključeni v dogajanje tudi učenci 3. razreda OŠ v Celju, OŠ Polzela ter dijaki gimnazije Center Celje, ki so prispevali k prikazu odnosa mladih do slovenske države. Ob razstavi so izšli katalog in učni listi, izdelani so bili tudi pedagoški programi. Celostni razstavni projekt je bil zastavljen kot interdisciplinaren prispevek k ohranjanju zgodovinskega spomina, krepitvi domovinske zavesti in nacionalne identitete.

5. Razstava Anno Domini 1511 Tolminskega muzeja je teamski projekt, zasnovan interdisciplinarno in medinstiucionalno. Je rezultat sodelovanja muzejev in Rudnika živega srebra Idrija, Urada za seizmologijo in geologijo, Oddelka za geoznanosti tržaške univerze, Prirodoslovnega muzeja Slovenije in Arhiva republike Slovenje. Obuja spomin na največji potres na Slovenskem pred 500 leti in na furlanski potres pred petintridesetimi leti in ju obravnava iz različnih vidikov z izvornim načinom postavitve. Razstava je zasnovana didaktično in nazorno z mnogimi muzeografskimi pomagali. Direktna računalniška povezava je omogočala neposredno spremljanje potresne aktivnosti. Razstava je potujoča, iz Idrije se je selila v Škofjo Loko in v Tolmin ter v Ljubljano. Spremljal jo je bogat program. Izdana je bila tematska številka Idrijskih razgledov in izvedena reševalna vaja na stavbi tolminskega muzeja.

6. Nominacija avtorske skupine nove stalne razstavne sobe Delavsko Celje na razstavi Živeti v Celju je plod izvrstnega muzejskega dela.

Projekt je nadaljevanje raziskav Celja in regije v 20. stoletju v sklopu stalne razstave o sodobnem času. Razstava prikazuje zgodbo o delavstvu in delavski kulturi v Celju. Izhajajoč iz osnovnega predmeta, tovarniške ure, je razstava vsebinsko strukturirana na tri dele. Predstavlja celjsko industrijo, vlogo in položaj delavca in delavsko stanovanjsko kulturo, delavski vsakdan in način življenja v delavskih kolonijah. Obravnava delavstvo kot družbenopolitično kategorijo s poudarkom na ideološki in politični vlogi in revoluciji 20. stoletja. Razstava je posvečena celjski industriji in delavskemu naselju Gaberje, iz katerega je zraslo novo Celje. Razstava temelji na sodobnih muzeoloških izhodiščih in doživetju tovarniške atmosfere. Postavitev dopolnjuje bogat program in številne prireditve, spremni katalog in drugo gradivo.

7. Predlog za podelitev Valvasorjeve nagrade avtorjem muzeja lipicanca Lipikum v kobilarni Lipica ni presenečenje. Lipikum je zasnovan kot kompleksna pripoved o lipicancu, oplemenitena s prikazom kulturne in naravne dediščine izvornega okolja. Vsebina je razstavljena na doživet način, ki vzpodbuja obiskovalca k empatičnosti in oblikovanju čustvenega odnosa do predstavljene teme. Z raznolikimi pristopi in interpretacijami obiskovalci dojemajo vsebino na različne načine z rabo različnih percepcij. Vsebina je razdeljena na enajst tematskih sklopov. Izrablja arhitekturno in odlično grafično oblikovanje barve, teksture, materiale, svetlobo, zvok in tako dosega intenzivno doživetje na več perceptivnih ravneh. Muzej pomeni velik oblikovalski presežek in je vzor usklajenega, k dobro izoblikovanemu sporočilu vodenega interdisciplinarnega dela. Šolskim skupinam se muzej približuje z vprašalniki, kvizom, z andragošskimi in pedagoškimi programi Programi za obiskovalce potekajo skozi celo leto. Izšel je katalog, tudi vrsta tiskovin ter oznake posestva Lipice z interpretacijskimi tablami.

*Komisija za podeljevanje nagrad, priznanj in diplom:
Dr. Verena Perko, muzejska svetnica, predsednica komisije,
Mag. Inga Miklavčič-Brezigar, muzejska svetnica,
Mag. Nadja Terčon, muzejska svetnica,
Zdenko Picelj, muzejski svetovalec,
Mag. Darko Knez, muzejski svetovalec,
Metka Simončič, muzejska svetovalka,
Mag. Tanja Roženberger Šega, muzejska svetovalka.*

Foto: Helena Rant

Kolofon:

Izdalo in založilo:

Slovensko muzejsko društvo, zanj Verena Štekar Vidic

Uredila:

Mag. Tanja Roženbergar Šega

Lektoriranje:

Breda Podbrežnik

Oblikovanje:

Raf Počivašek

Print:

NTD, d.o.o.

Naklada 250 izvodov

Izdajo knjižice je omogočilo Ministrstvo za izobraževanje, znanost,

kulturo in šport

Ljubljana, Celje, maj 2012

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

06.05Valvasor:069(497.4)"2011"

069(497.4):929

VALVASORJEVE nagrade, priznanja in diplome za izjemne dosežke na področju muzealstva za leto 2011 / [uredila Tanja Roženbergar Šega]. - Ljubljana : Slovensko muzejsko društvo, 2012

ISBN 978-961-91675-7-1

1. Roženbergar Šega, Tanja

261649408